

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ: Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ "ΤΥΠΟΣ",

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3.

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

ΑΡΙΘ. 701 (ΦΥΛ. 11)

Σάββατο, 12 Σεπτεμβρίου 1920

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

*** ΕΚΔΟΣΗ ΕΤΑΙΡΙΑΣ "ΤΥΠΟΣ", ***

ΙΩΝ ΣΤ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ (ΙΔΑΣ)

10 άρθρα του στο «Νουμά»

ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ
ΑΠΟ ΤΟ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟ

με πρόλογο γενικό και με πρόλογο ιδιαίτερο, διαφωτιστικό, μπροστά από κάθε άρθρο

ΟΧΤΩ τυπογραφικά φύλλα ογδόνου σχήματος, με την εικόνα του στο καλλιτεχνικό εξώφυλλο.

ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ:

***** ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ	Β' ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ (Ἡ μικρὴ Πατρίδα) ***
* ΤΟ ΕΘΝΟΣ, ΟΙ ΤΑΞΕΣ ΚΑΙ Ο ΕΝΑΣ	Γ' ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ (Στρατός και ἄλλα) ***
*** Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ	Ο ΕΥΓΕΝΙΚΩΤΕΡΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΟΣ ΛΑΟΣ
*** ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΓΑΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ *
*** Α' ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ (Ἑλληνικὰ χόματα)	ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΜΑ *****

ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΙ ΤΟΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

και θα πουλιέται στο γραφεία της Ἐταιρίας «ΤΥΠΟΣ» και σ' ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν

5 ΔΡΑΧΜΕΣ

Στὶς ἐπαρχίαις στέλνεται ἀπὸ τὰ γραφεία τῆς Ἐταιρίας δίχως νὰ ἐπιβαρύνεται με ταχυδρομικά

* ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ *

ΤΑ ΡΟΥΒΛΙΑ

Οι Γλωσσαμόντορες στις δόξες τους πάλιν! προσδοκῶσιν ἀνάστασιν νεκρῶν, Μιστριώτου και Σία.

Ἄτυχῶς ἡ θεωρία περὶ προπαγάνδας* καὶ ρουβλίων δὲν δύναται πλέον νὰ ὑποστηριχθῇ σοβαρῶς, μετὰ τὴν χρεωκοπίαν τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν νομισμάτων.

Ἐφημ. «ΣΗΜΑΙΑ» Πειραιῶς

***

ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑ

Χάριν τῆς ἱστορίας πάντοτε, ὅπως ἐγράψαμεν καὶ χθές, εἰμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ διορθώσωμεν καὶ σημερινὴν ἄλλην μίαν ἱστορικὴν ἀνακρίβειαν, τὴν ὅποιαν προκαλεῖ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἡ συνάδελφος «Ἀμάλθεια», συγκαίρουσα χθές τὸν κ. Σειζάνην, βεβαίῳ ὅτι εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς καθρευσούσης ἀγῶνα ἡ Συμριναϊκὴ δημοσιογραφία ἐπράξεν ἀπὸ δεκάδων ἐτῶν τὸ καθήκον τῆς.

Ἄνακριδέστατον αὐτό. Πρὸς τιμὴν μάλιστα τῆς Συμριναϊκῆς δημοσιογραφίας ἀναφέρομεν ὅτι ἀπὸ τὰ ἐν Σμύρῃ ἐκδιδόμενα ὀκτὼ Ἑλληνικὰ φύλλα, τὰ ΕΞ (6) εἶναι φανατικοὶ ὁπαδοὶ τῆς ζωντανῆς τοῦ Ἐθνικοῦ γλώσσης, δηλαδὴ τῆς δημοτικῆς. Καὶ τὰ φύλλα αὐτὰ εἶναι: «Ἀρμονία», «Ἐστία», «Θάρος», «Κόσμος», «Κόπνος» καὶ «Πατρίς». Ἐὰν εἰς αὐτὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ γεγονός ὅτι καὶ ὁ ἕτερος τῶν Διευθυντῶν τῆς «Ἀμάλθειας» κ. Σωκράτης Σολωμονίδης εἶναι ἐπίσης δημοτικιστὴς, θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ἀριθμὸν 6 1)2 ἔναντι ἑνὸς καὶ μισοῦ ἀντιπάλου, τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸν σχολαστικισμόν.

Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦνται ὅτι καὶ εἰς τὸ παρελθόν ἡ «Ἡμερησία», οἱ «Καιροί», ἡ «Νέα Σμύρνη» ἔψασαν ὑπερήφανα τὴν λευκὴν σημαίαν τοῦ δημοτικισμοῦ.

Ἐφημ. «Ε. ΟΣΜΟΣ» Σμύρνης

Ἡ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛ. ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Λάβαμε τὸ παρακάτω γράμμα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση τὸ δημοσιεύουμε, νομίζοντας πὼς ἔτσι γίνεται καὶ αὐτὸ πὸν θέλουν τὰ καλὰ τὰ παιδιά, νὰ γραφτεῖ δηλ. στὸ «Νουμά» κάτι καλὸ καὶ προπαγαντιστικὸ γιὰ τὴν γιορτὴ τους.

Ἀθήνα, 7 τοῦ Σεπτεμβρίου 1920

Κε Δ. Ταγκόπουλε,

Θὰ εἰσάγετε θέματα πὼς τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ 13 Σηβρῆ, σύμφωνα μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς «Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῶν Νεολαίων», θὰ γιορταστῇ καὶ ἐδῶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡ «Ἐορτὴ τῶν Νέων».

Οἱ δύο σοσιαλιστικῆς νεολαίαις Ἀθήνας καὶ Πειραιῶς θὰ γιορτάσουν τὴν μεγάλη αὐτὴν γιορτὴ τὴν Κυριακὴν τὸ πρωὶ στίς 10 ἐν τῷ Δημοτικῷ θεάτρῳ Πειραιῶς.

Στὴ γιορτὴ αὐτὴ, πὸν γιὰ πρώτη φορὰ γίνεται ἐδῶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὡς ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ, σᾶς καλοῦμε νὰ ἔρθετε ὅλους σᾶς τοὺς παλιούς ἀγωνιστὰς τῆς Σοσιαλιστικῆς Ἰδεολογίας, καὶ πιστεύομε πὼς θὰ γίνῃ ἀκουστὴ καὶ καλὸδεχτὴ αὐτὴ μας ἡ πρόσκλησις.

Ἐπίσης, ὡς ὀργ. ἐπιτροπὴ, λαβαίνουμε τὸ θάρρος — ὡς κομμεντιάσομε με ἀστικό στυλ, — νὰ σᾶς παρακαλέσωμε, ἔσᾶς προσωπικῶς, νὰ γράψετε τὴν ἐλθούσα ἐν τῷ ἀγαπητῷ μας «Νουμά», συσταίνοντας στοὺς ἀναγνώστες του νὰρθοῦν ἐν τῇ γιορτῇ μας αὐτῇ, καὶ σχολιάζοντάς τιν, ὅπως κρίνετε καλύτερα καὶ προπαγανδιστικώτερα.

Ἐλπίζομε πὼς καὶ αὐτὴ τὴν παράκλησίν μας θὰ τὴν ἀκούσετε μ' εὐχαρίστηση.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε ἀπὸ πρῶτῆρα,

Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ κατ' ἐντολήν τῆς
Με ἐχτίμηση
Γ. ΒΟΥΖΟΣ

ΝΕΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΩΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ (Ἐκδοσις «Τύπου» 1919 Δρ. 3—

ΔΡΑΜΑΤΑ ΤΟΜΟΣ Α' (Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι

—Οἱ Ἄλυσίδες—Στὴν ἐξόπορτα). Ἐκδο-

σις Ἐταιρίας «Τύπος» 1920. . . . . > 6—

ΠΑΛ' ἘΤΗΝ ΑΓΑΠΗ (Ρομάντζο) 1920 . . . . . > 3—

Βρίσκονται ἐν τῇ γραφείῳ τῆς Ἐταιρίας «ΤΥΠΟΣ»

— Ὅδος Σοφοκλέους 3. —

ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΤΥΠΟΣ», ΔΡ. 5—

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

Ὅδος Φειδίου 3.

— Τακτικαὶ ἐγγραφαὶ ἀπὸ 2 Σεπτεμβρίου.

— Ἐναρξὲς μαθημάτων 16 Σεπτεμβρίου.

— Εἰσιτήριοι ἐξετάσεις 17, 18 καὶ 19 Σεπτεμβρ.

Πληροφορίαι 9-12 π. μ. καὶ 4-7 μ. μ.

(Ἐκ τῆς Γραμματείας)

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ' (ΕΞΑΜΗΝ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 12 Σεπτεμβρίου 1920

ΑΡΙΘ. 701

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ: Δίκαια παράπονα.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ: Γύρω στὸν ποιητή. (Συνέχεια)
ΣΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΜΟΣ: Χωρισμός.
ΗΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΔΗΣ: Χανούμισσα.
Α. Π. ΤΗΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα: Ἐπαγγέλματα.
ΜΙΧ. ΘΗΡΩΜΑΤΗΣ — Κ. ΚΗΡΩΝΙΟΣ: Δὸν Κιχώτης (συνέχεια).

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.

Γ.Ρ. ΣΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τὸ διήγημα καὶ ὁ κ. Βουτυράς. (Συνέχεια).

ΑΠΟ ΒΑΘΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΘΜΑΔΑ: Νεοελληνική φιλολογία — Ἡ Κοινὴ γνώμη. — Περιοδικά. — Χωρίς: γραμματόσημο.

ΔΙΚΑΙΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ

Τὸ παρακάτω γράμμα μᾶς ἔστειλε μὴ Ἐπιθεωρητικὴ ἀθεντία, ἕνας Ἐπιθεωρητὴς τῆς Δημ. Ἐκπ. ἀπὸ τοὺς λίγους, δυστυχῶς γιὰ τὴν ὥρα, ἐκείνους ποὺ, ὄντας ποτισμένοι μετὰ τὴν Δημοκρατικὴν ἰδεολογίαν, ἀγκαλιάσανε μετὰ ἐνθουσιασμό, μετὰ ἀγάπην, τὴν γλωσσικο-εκπαιδευτικὴν ἀναγέννησιν καὶ δουλεύουν ἀκούστα καὶ εὐκρινῶς, καὶ ὄχι ἀπὸ ὑπερηφανοῦς ὑποχρέωσιν, καὶ τὴν ἐπιβάλλουν. Οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου ἔχουνε χρέος νὰ διαβάσουνε μετὰ προσοχὴν τὸ γράμμα αὐτὸ καὶ νὰ μὴ περιοριστοῦνε στὸ συνειδητὸν κατσοφισμα γιὰ τὰ ὅσα γράφει ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς, μὰ νὰ κοιτάξουνε μετὰ ποῦτρόπο μποροῦν νὰ διορθώσουν τὰ πράγματα ὥστε νὰ μὴ ἀκούγονται τέτια δίκαια παράπονα ἀπὸ κείνους ποὺ ἴσα ἴσα πρέπει τὸ Ὑπουργεῖο νὰν τοὺς ἔχει ἀφοσιωμένους συνεργάτες στὸ μεγάλο μεταρρυθμιστικὸν τοῦ ἔργου.

Φίλε Νουμᾶ,

Εἶμαι παλιὸς γνώριμος τοῦ «Νουμᾶ» τὸν παρακολουθῶ ἀπὸ χρόνια καὶ μένω πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν δράσιν του.

Ἔχω κάποιον παράπονον γιὰ τὸ Ὑπουργεῖόν μας, καὶ σᾶς τὸ ἐμπιστεύομαι. Γιατὶ, τὸ προκομμένο δὲν ἔκανε μὴ μεγαλόπρεπην, γιὰ τὸ μεγάλο σκοπὸν μᾶς, χειρονομίαν, νὰ σᾶς καταβάλῃ τὸ ἀντίτιμον χίλιον, ἔστω, συνδρομητῶν, τῶν κεντρικώτερων σχολειῶν μᾶς;

Πῶς γιὰ ἄλλα βιβλία ἔδωκε χρήματα καὶ τὰ μοίρασε στοὺς ἐπιθεωρητὰς καὶ τοὺς δασκάλους; Γιατὶ τάχα τὴν «Νεοελληνικὴν ἀγωγήν» τοῦ Νῶντα ἔλατον ἐνδιαφέρθηκε νὰ μοιράσῃ στὰ σχολειὰ μᾶς μαζὶ μετὰ τὸ Δελτίον τοῦ Ὑπουργείου;

Καὶ κοντὰ σὲ τοῦτο τὸ παράπονον ἄθελα μοῦρχεται καὶ ἄλλο.

Γιατὶ τὸ Ὑπουργεῖόν μας πάσκισε, μετὰ κάθε τρόπον, νὰ πληρώσῃ βαθεῖα τοὺς Ἐπιθεωρητὰς ἰδιαίτερα; γιατί τοὺς ἔκανε νὰ ματώσουνε τὴν καρδίαν σὲ μὴ κρίσιμην περίστασιν, ποὺ περιμέναν, μετὰ ὅλον τὸ δίκιον τοὺς, ἐνδάρρυνσιν ἀπ' αὐτό;

Αὐτὸ καταντᾶ μυστήριον.

Ἄλλὰ γιὰ κείνους ποὺ πονοῦν καὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἐκπαιδευσίν μᾶς, πρέπει ν' ἀποτε-

λέσει ἀντικείμενον σοβαρῆς ἐνέργειας. Γιατὶ εὐκολοὶ εἶναι νὰ ζητᾶμε ἐνθουσιασμό, μὰ ὁ ἐνθουσιασμός ὅλοι μᾶς γνωρίζουμε πῶς δὲ φυτρώνει ἐκεῖ ποὺ ἡ καρδιά εἶναι μαραζωμένη καὶ ματωμένη.

Ἄντις νὰ μᾶς ἀνυψώσουν, μᾶς ἐξευτέλισαν καὶ μᾶς γκρέμισαν καὶ στὸν Κλάδον μᾶς καὶ τὴν Κοινωνίαν. — Γιατὶ;

Καὶ ὅλα αὐτὰ, — μὰ τὸ Θεό, — μᾶς κάνουν νὰ νομίζουμε πῶς τὸ Ὑπουργεῖον θὰ μετάνοισεν γιὰ τὴν μεταρρυθμίσην ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενο αὐτό: νὰ κατακυκλάει ἠθικῶς, ὑλικῶς καὶ κοινωνικῶς τοὺς σπουδαιότερους συντελεστὰς γιὰ τὴν γλωσσικὴν μᾶς μεταρρυθμίσην, τοὺς Ἐπιθεωρητὰς.

Θὰ θυμᾶσθε βέβαια μετὰ τὴν βῆμα ταχὺ ἄρχισαν τὴν μεταρρυθμίσην. Θυμᾶσθε λόγους, συνέδρια, φυλλάδια καὶ συζητήσεις. Ὅλα αὐτὰ ξεδόμαζαν. Καὶ τὸ ταχὺ βῆμα ἔγινε σημειωτόν, καὶ σάμπως μοῦ φαίνεται πῶς ἄρχισε καὶ πρὸς τὰ πίσω (κοίταξε τὴν προκήρυξιν γιὰ τὸ Ἀναγνωστικὸν τῆς Β' τάξης). Γιατὶ αὐτὴ ἡ κάλμα; Τόση εἶταν ἡ φούρια τοὺς; Ἔτσι θὰ διοχετεύομε τὸ ζωντανὸν αἷμα τὴν περιφέρεια; Ὁ κλάδος θέλει ζωὴν, θέλει κίνησιν, θέλει φῶς, θέλει αἷμα κινήτηριον. Ὁ τροχὸς θέλει λάδι γιὰ νὰ ξεσκουριάσῃ καὶ νὰ κινήθῃ. Ἔτσι θὰ κινήσομε καὶ θὰ θερμάνομε ἕνα κλάδον λιποθυμισμένον καὶ πεθαμένον ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὴς ταλαιπωρίας πέντε χρόνων;

Ὁ κλάδος γιὰ νὰ ζεσταθῇ, ξαναζεσταθῇ καὶ νὰ ξανανώσῃ, θέλει συστοιχία ὀλόκληρη ἀπὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ποῦ εἶναι τὸ ρεῦμα αὐτό; μήπως τὸ βλέπετε σεις; ἐγὼ τουλάχιστον δὲν τὸ βλέπω.

Ἐκεῖνο ποὺ ξέρω, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον αὐτό, ποὺ ἀνάλαβε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν γλωσσικὴν μεταρρυθμίσην, ἀρνήθηκε μάλιστα ὁδοιπορικὰ στοὺς δασκάλους γιὰ νὰ μαζευτοῦν σὲ συνέδρια, νὰ συζητήσουν σχετικά

ζητήματα με τη μεταρρύθμιση, για να φέρουν δηλαδή να φέρουν σε φιλότιμες μέλισσες το μέλι της πείρας των.

Λοιπόν, είμαστε καλά, ή όχι;

Ο κλάδος δεν προκόβει αν οι μεγάλοι στο Υπουργείο βαφτίστηκαν σε Άρεοπαγίτες. Χρειάζεται όλη η ιεραρχία να βρίσκεται στο ύψος της.

Όστε η μεταρρύθμιση νεκρώθηκε στο Υπουργείο και την ανάλαβε ο «Νουμάς», και την κρατούν οι Επιθεωρητές και οι δασκάλους μήπως έχω άδικο, ή μήπως έμεις έδω στις άκρες δεν τα βλέπουμε καλά τα πράγματα; Εύχομαι να βρίσκομαι σε πλάνη, όπως εύχομαι να μη ξεφτίσους εκπαιδευτικώς σε πέντε χρόνια, οπότε τα περισσότερα σχολεία θα είναι ξερημα από δασκάλους. Και πώς θάντιμεταπίσουμε την κατάσταση αυτή; με το διορισμό των τελειόφρονων του σχολαρχείου; Και ποιός τότε θα φέρει την ευθύνη για την κατάσταση αυτή;

Ψύλλος στάχαρα, θα πείτε!

Χωρίς να το θέλω, σ' έθιξα μερικά ζητήματα που πιστεύω πως δε θα έχουν διαφύγει την προσοχή του αγαπητού «Νουμά».

Είναι ακόμα πολλά, μα πολλά ζητήματα που θέλουν συζήτηση αλλά με τον καιρό ελπίζω πως ο «Νουμάς» θα τα συζητήσει και θα λάβει ενεργότερο μέρος στα εκπαιδευτικά μας ζητήματα, και με την αυθεντία που έχει, θα δώσει την αληθινή κατεύθυνση σε πολλά ζητήματα.

Και μεις από σ'ς θα λαβαίνουμε φωτιά κ' ένθέρωση για τον άγκαθερό αγώνα που ανάλαβαμε.

Πιστέψετε, από το Υπουργείο σχεδόν άπογοητευθήκαμε.

Μόνο με έργα, και έργα σοβαρά και ειλικρινή, θα μπορέσει το Υπουργείο να χτίσει ό,τι χάλασε στην καρδιά του κλάδου και των Επιθεωρητών.

ΕΝΑΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

...1 του Σεπτεμβρίου 1920

ΓΥΡΩ ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

3-

— Για το «Φθινόπωρο» είχα σημειώσει στο περιθώριο μιάς γωνιάς του βιβλίου: «Ποίηση και ζωή. Και η φύση γύρω σε χορικό. Και το μυθιστόρημα όλο σαν τραγούδι. Φθινόπωρο στον τίτλο διαβάσεις, χωρίς υπότιτλο χαρακτηριστικό του είδους του. Σωστά. Άμα κανείς φτάση σε μιάν ώριμήν αντήληψη της τέχνης, άστέια καταντούν τα είδη». Και όμως η ποίηση του έργου αυτού, δηλονότι κάτι που δείχνει ιδανικοποιημένα τ' αντικείμενα και μέσα σε θαμπόφεγγ' όνειρου, δε γίνεται εις βάρος της ουσίας του έργου, καθώς άλλου συχνά συμβαίνει σε άλλα έργα. και δυνατών ακόμα, που μύθος δεν υπάρχει κ' αν υπάρχει, φουτοζωεί; σε δεν ενίγεται στα γαλανά νερά ή στα μαυρονέφια του λυρισμού. Το «Φθινόπωρο» εξακολουθεί να είναι ιστορία με την πλεγμένη της ύπθση με την αρχή, νομίζω, και με το τέλος της. Είναι αλήθεια, πως πολλά από τους αναγνώστες του δείχνονται πολύ επιφυλαχτικοί. Ή, καλύτερα, είναι από τα βιβλία που η πολύ θ' άρεση, ή δε θ' άρεση. Από τους επιφυλαχτικούς, εξακολουθώ νακούω στερεότυπα: — Είναι επηρεασμένος από το «Βιβλίο του μικρού αδερφού» το σκανδιναβικό διήγημα, το μεταφρασμένο στη γλώσσα μας από τον ποιητή. Κάθε φορά που το άκούω, βρίσκομαι στενοχωρημένος. Γιατί πρέπει με ντροπή μου να το εξομολογηθώ; και μ' όλη την επιθυμία μου, ακόμα δεν κατόρθωσα να το διαβάσω το πολυφημισμένο αυτό, καθώς αναγνωρίζεται, άριστου γνηματάκι. Όμως κάποτε, ξέροντας τον τρόπο του επηρεασμού του ποιητή μου από τα ξένα, θα μπορούσα να στοχαστώ πως την παρατήρηση αυτή που φέρουνε στο πνεύμα κάποιες, υποθέ-

τω, αναλογίες του ελληνικού με το σκανδιναβικό, θα είναι περισσότερο δηλωτικές κάποιας δύναμης και προκοπής του Έλληνα ποιητή, παρά μιμητικής αδυναμίας δείγματα. Έμε η έντύπωσή μου τη μιά και μόνη φορά που διάβασα το «Φθινόπωρο», από το ύψος του κ' από τη ρυθμική του, είχε κατασταλάξει σε μιά λέξη: Έξαισιο. Δεν ξέρω πως θα μου φανή αν το ξαναέγρα.

* * *

Κ' έπρεπε να μ'ς κόψη να την περιμένουμε την τέχνη που ξετυλίγεται στο «Φθινόπωρο» το τέλος του τόμου που έχει την «Τάσσω, Στο σκοτάδι, και άλλα διηγήματα». Κυρίως με την «Αδερφή» κα' με «Τό νειρο της Κλάρας» γυρίζουμε από το περπάτημα μέσα στα πράγματα στο τρικλίμα μέσα στα όνειροφαντάσματα. Και τα δύο τους μ'ς παρουσιάζονται σαν πρελούδια του «Φθινόπωρου». Το «Φθινόπωρο», καθώς τον άκουσα να λέη, σκόπευε να το συνεχίση σε άλλο έργο του είδους του. Όμως, αντί να γράψη νέα ιστορία, έβαλε το περιεχόμενο της μετουσιωμένο στους «Βραδινούς θρύλους». Και όμως στον τόμο με τα Διηγήματα χαίρομαστε την «Τάσσω» και θαυμάζουμε το «Σκοτάδι», για τη συγκρατητήν όρμη της διήγησης μέσα στην πλαστική συνοχή του ύφους. Και με όλη τους τη συντομία μου θυμίζουν τα μαθήματα που έπαιρναν ο ποιητής διάκόπα από μεγάλους διδασκάλους, πάντα βρισκόμενος σε μιά κίνηση περιέργειας και κοινωνίας προς εκείνους, προς όσους τουλάχιστο περνούσαν μπροστά από το κοίταμά του. Ο Φλωμπέρ

σά να τον είχε σαγηνέψει με τη θεωρία της αντικειμενικής τέχνης, του με μιά σάν απόλυτη τελειότητα άρχιτεχνονικά θαλμένου ύφους, ξαφνικά συχνά τώρα τελευταία το ανάφερνε τ'ονομά του εύλαθητικώτατα. Σέ παλαιότερους καιρούς ο Σουηδός Στρίμπεργ, με τους ιδεολογικούς του περιοδικούς πυρετούς, πού τονέ φέροναν βλο να σαλεύη, αλλάζοντας τρωτερικά τη στάση του, τόν ένθουσίαζε. Καί τó συνταίριασμα, σάν ξαναγεννημός, λογιής πρεσβύτερων και άμοιαστων και άταιριαστων μέσα στις φαντασίες των νεότερων, αυτό, κάνει συχνότατα τη σημασία και την αξία καί δ,τι επί τέλους δέ μπορούμε παρά να ονομάσουμε π ρ ω τ ο τ υ π ί α . Γνωριμιά με τó Γκαίτε. Καταστάλαξε στη μετάφραση τού «Φάουστ» και της «Ιφιγένειας». Όσοι τις διάβασαν και είναι σέ θέση κάπως να κρίνουν, βλέπουν τη διαφορά μεταξύ άριστουργημάτων ποιητών πού τά μεταφράζουν όποιοι γραμμάτων άνθρωποι, καί των ίδιων μεταφερομένων από ποιητές, πού σημαίνουν και πού αξίζουνε, στη γλώσσα τους. Τά διαβάζουμε σάν πρωτότυπα ποιήματα, ξεφυτρωμένα στη γη μας. Όλα τάλλα παρατηρήματα και ξεψαγνίματα για την ακριβόλογη ή για την πύδ έλευθερη άπόδοση, για τó πώς πρέπει να γίνεται ή μετάφραση, πιστά ή άπιστα, και πότε ο μεταφραστής πιστά μεταδίδει και πότε άπιστα, κι αν ή λέξη με λέξη μεταφορά είναι προτιμώτερη, κι αν ή παράφραση μάζ πάει σιμώτερα στο συγγραφέα, — λεπτομέρειες, έρχονται κατοπινά — ή άρχή μένει, καθώς τη σημείωσα. Η μετάφραση πού άξίζει, είναι είδος δουλειάς πρωτότυπης: και για νάξίζει, πρέπει να γίνεται από μεταφοραστή πού καί άνίσως τó βάρος του δέν είναι ανάλογο πός τó βάρος τού συγγραφέα πού μεταφράζει, όμως πάντα βαθαίνει: και ξέρει να γράφη, ανάλογα γερά. Έπειτα: και οι πύδ πρωτότυποι λογοτέχνες δέν είναι τάχα μεταφραστές τού ίδιου τους έαυτού;

***

Στην περίοδο τού γκαϊτικού ένθουσιασμού τού ποιητή, πού γίνεται άφορηή στα πρόχειρα κι άταχά αυτά σημειώματα, θυμούμαι και τούτο: Στο «Νουμά», άνάμεσα σέ άλλα, είχανε φανεί, μεταφρασμένα από τόν ίδιο, δυό τρία από τά πύδ φημισμένα σύντομα τραγούδια τού Γκαίτε, πού θα μπορούσαμε, σωστά, να τά πούμε, φιλοσοφικά. Φανήκανε, νομίζω, ύστερ' από την άκόμ' άναφερόμενη ξεχωριστά, καθώς βλέπω, κριτική, πού είχε βαλθεί, σέ στιγμής κάπως αντιπλάμικου πυρετού, να σαρώση. Καί τά ποιήματα εκείνα μού προσφέρανε ακριβώς βοήθεια από τις δυνατότερες για να άποκριθώ σέ κάποιους του ισχυρισμούς ως πός την ποίηση και, ιδιαίτερα, τη λεγόμενη φιλοσοφική. Τό θέμα αυτό έξετάζεται στα κεφάλαια της άπόκρισης πού σχεδιασθήκανε, μα δέ γραφήκαν. Όσο για τó ζήτημα της κριτικής αυτής, θα είπω παρακάτω. Ο Γκαίτε μού θυμίζει και κάτι άλλο πού με παραξένεψε. Μιλώντας τελευταία με τόν ποιητή, τόν άκουσα να άναφέρη με συμπάθεια πολύ τó «Βέρτερο», και μάλιστα να λέη πώς είχε σκοπό να καταγίνη μεταφορικός τον. Τόνη ρώτησα τότε για τις «Εκλεχτικές του συγγένειες», τó άριστουργημα πού κάθε φυσά πού τó συλλογιστώ, σά να σκύβω κάτω από τó κράτημα μιάς στοχαστικώτατης γοητείας. Μου άπάντησε ψυχρά, πάντα με την επ'ύλαξη των ανθρώπων

πού μελετούνε, μα σά να ήθελε να μού πη πώς δέν τού άρεσε τó βιβλίο. Κάπως ταράχηκα. Τού άνάφερα ένα ή δυό μέρη του πού,θέλοντας και μή, τόν προσκαλούνε τó θαυμασμό. Άναγκάστηκε να όμολογήση πώς είχε δίκιο εκεί' Άδιάφορο. «Οί εκλεχτικές συγγένειες» μπροστά στο «Βέρτερο» μού φαίνοντ' ένζ οι κοδόμημα σοφίας μπροστά σ' ένα νεανικό μεθύσι.

***

Σέ μιά λογοδοσία μου για τη φιλολογική μας κίνηση πού την έπιγράφω «Τέχνη και γλώσσα» και πού φάνηκε στα 1908, σέ μιάν Έλληνικήν Έπετηρίδα, σημειώνω, άνάμεσα σάλλα: «Νά τρεις ποιητές μάζ πρωτοφάνταστης χύρης: από δω ο πλαστικός και σφοδρός νεοαλεξαντρινός Γρουπάρης, από κεί ο μουσικός και σάν άύλο δροσοστάλαχτο στοιχείο, Πέτρος Βασιλικός, και στη μέση ο Λάμπρος Πορφύρας: πύδ άπλός, και στη μορφή του πύδ μετρημένος από τόν πρώτο, πύδ συγκρατημένος από τó δεύτερο στο λυρικό μεθύσι του, όμως κάτι παρθενικό και σάν εύγενικότερο...». Η άύλια όμως αυτή δέν πρέπει να νοηθή σάν κάτι άπόλυτο και άμορφο, με κίνδυνο να καταστήση και τόν ποιητήν άσύλληπτο. Είναι κάτι σχετικό και πάντα ύπάκουο στο φυσικό της τέχνης, πού δέν μπορεί να δείξη τó ρυθμό παρά με κάτι σάν κορμί. Δέν είδατε τόν άγγελο; Και μ' όλα τά φτερά του, ζωγραφιστά κι αυτά, είναι ή παρθένα ή ο έφηβος. Έβταν ή άύλια ή ρυθμισμένη των «Ελεγείων και Ειδύλλιών», συγκριτικά με τη δροσερήν, άγνήν, υλικότητα των «Τραγουδιών της Έρημιάς». Όστερ' από είκοσι χρόνων άπόσταση σχεδόν, «Οί άπλοί τρόποι» μάζ φέρνουνε κάπως πύδ κοντά με τά «Τραγούδια της Έρημιάς». Μα τούς ξεχωρίζει μιά διαφορά χτυπητή πηγάζει τó νέο τραγούδι από καρδιάν ώριμώτερη, και ή τέχνη άσφαλέστερη, με πλατύτερζ βήματα προβαίνει. Τό πρώτο τραγούδι «Άσ' τη βάρκα στο κύμα, όπου θέλει να τρέχη», είναι ή μουσική είσαγωγή τού βιβλίου δλάκερον' όποιος, άγκαλώντας και προσέχοντας την ποίηση, έχει πάρει και συγκράτησε στη φαντασία του κάτι από τη γνωριμιά, κοντινότερη ή μακρυνότερη, άμησην ή με πλάγια μέση, τού λυρισμού τού Γκαίτε, μάλιστα σέ ώρισμένα του μικρά καλλιτεχνήματα, δέν είναι διόλου άπίθανο, ξεφυλλίζοντας τις σελίδες των «Άπλών τρόπων» να άίσταν. Θή μέσα του κάποιους ήχους, έδώ κ' εκεί, σάν πλατίζισμα φτερών γκαϊτικών. Ο δυναμικός*, καθώς άλλου τόνη βάφτισα, χρησιμοποιεί τó στοιχείο του κάτω από τόν άστερισμό τού Γκαίτε. Καί ή έντύπωση αυτή κρίνει τόν ποιητή θετικώτερο κ' από κάθε άνάλυση πού πρατείνεται. Καί τόν τιμώ και

(*) *δυναμικός* και *στατικός* όροι πού τούς πήραμε άκο λουθώντας ώρισμένους γάλλους τεχνολόγους: άλλοτε κίτη θέλουνε να σημάνουν, άλλοτε κι αυτοί πού τούς μεταχειρίζονται σέφρονται περισσότερο από τη μόδα, παρά από τη γνώση. Άλλοτε τούς γίνεται χρήση, καλή ή κακή, άλλοτε κατάγρηση. Τούς χρησιμοποιώ έγω γιατί μ' άρέσει ο όρος, παρμένος από τις φυσικές επιστήμες: πού θάξίζει μ' αυτές πρώτα να γυμνάζονται οι κριτικόληπτοι νέοι μας. άντι να τρέφονται αποκλειστικά με σόσιες πολύ άμφέβολης δύναμης θεοφτικής. Λέγοντας όμως *δυναμικός*, ποτέ δέ μού πέρασε από τó νού να καταδικάσω, να άρνηθώ ή να τοποθέτησω παρακάτω ποιητές, γιατί θα τούς εύρισκα *στατικούς*. Αυτό θα είτανε για γέλια. Έπειτα δέν πρέπει να λησμονούμε πώς οι νεόφερτοι όροι συχνά πικνά δέν είναι παρά με άλλασμένα τά ρούχα τούς καλαιοί γνώριμοι.

τὸν ξεχωρίζει. Θὰ ἔλεγα καὶ κάτι ἄλλο, τώρα ποὺ τόσο τραγικά τοῦ ἔκλεισε γιὰ πάντα ὁ θάνατος τὰ στοχαστικά μῦθα, σὰ νὰ μὴ φοβοῦμαι πὺς θὰ λυπηθῆ ἀπὸ τὴν κρυφή μου σκέψη, καθὼς, πιθανότατα, θὰ γίνονταν ἂν ἔξοῦσε ὠρισμένα κομμάτια ἀπὸ τοὺς «Ἀπλοῦς τρόπους» μοῦ θιμίζον ὠρισμένα κομμάτια τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς». Ἔταν ἡ ψυχὴ του τόσο εὐκολοτάραχη, ποὺ δὲν μπορῶ καὶ νὰ μὴν ὑποθέσω, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, πὺς ἡ συγγένεια μὲ κάτι ἀπὸ τὸν Γκοῦτε, ποὺ θὰ τὸν χαροποιούσε, δὲ θὰ μπορούσε ὄχι εὐχάριστα νὰ τὸν ξαφνίσῃ, σχετισμένη μ' ἓνα ταπεινὸν ἀκατάραχτον ἀκόμα ἀπὸ πολλοὺς συγχρόνους του τραγουδιστῆ, ποὺ πολὺ τότε συμπαινούσε, ποὺ τότε θιμάζε, μὰ ποὺ καὶ κάποτε, χωρὶς λόγο, ἢ, λογικότητα, τὸν ἐνοχλοῦσε.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΝΤΡΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Τοῦ χωρισμοῦ στιγμὲς στερνές...
Τὰ μάτια μου ἄθελα βουρκώνουν,
Τοῦ βαποριοῦ οἱ στριγγές φωνές
Μοῦ λὲν πὺς ὅλα πὰ τελειώνουν!

Ἄχ, νὰ μποροῦσα ἓνα φιλί!...
Μὰ δίνω ἀμίλητος τὸ χέρι,
Καὶ μοῦ τὸ σφίγγει ντροπαλῆ
Καὶ κίτρινη σὰν ἀγιοκέρι.

Ἄκόμα μὰ στριγγὴ σφυριά,
Τῆ σκάλα τώρα κατεβαίνει...
Στὰ φυλλοκάρδια μου βαρεῖα
Καμπάνα νεκρικὰ σημαίνει.

Τὸ μαντηλάκι τῆς γλυκῆ
Κουνᾶ ἀπ' τὴν πρίμη κ' ἔξω σκύβει,
Μὰ φεύγει ἡ βάρκα βιαστικά
Καὶ πίσω ἀπὸ τὸ μῶλο στρῆβει.

»Λοιπὸν ἐτέλειωσε;« — Θαρρῶ,
Πὺς σ' ἐνὸς τάφου πέφτω βάθος,
Καὶ σ' ἓνα κλάμα φλογερὸ
Ξεσπᾶ τ' ἀνείλωτό μου πάθος.

Κόρη σὴν Ἄντρο Αὐγούστ. 1920

ΖΕΦΥΡΟΣ Β. ΡΑΔΥΝΟΣ

ΧΑΝΟΥΜΙΣΣΑ

Τὴν ἄρα ποὺ ἀντιεγγίξε στὸ Βόσπορο ἢ δύση,
Ἐλληνοσούλα πρόβαλλες μὲς σὲ Τουρκιάλας ντύση,
Χανούμισσα, ἀπὸ τὸ Τουράν δὲν εἶσαι, οὔτε ἀπ' τῆ
(Μέκκα,

Εἶσαι ἢ πάλια Βυζαντινὴ μὲς στὴ Στζαμποῦλ γυναικᾶ...
Βλέποντας ἔτσι εὐλαδικά, σιγὰ σιγὰ ἀπ' ἐμπρός μου
οἱ ἄνθρωποι σθηστήσανε· κι ἀπ' τῆ βοῆ τοῦ κόσμου,
ὁ Παναγιὰ Βυζαντινὴ καὶ χαμηλοβλεπούσα,
Ἐμεινες Σὺ, ἢ Ἄγια Σοφία, κ' ἐγὼ ποὺ σὲ κοιτοῦσα.
Πόλη

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ(*)

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Σήμερα τὸ πρωὶ μοῦ συστήσανε κάποιον, κά-
τω στοὺς βαρύτοιπους, στοὺς «Κύκλους».

— Ἀπὸ δὴ εἶναι ὁ Τάσος...
— Χαίρω πολὺ. Τὸ ἐπάγγελμά σου;
— Διαρρήκτης, ξαίρεις...
— Μπράβο! Πὺς πάνε οἱ δουλιές;
— Δόξα στὸ Θεό, πηγαίνανε περίφημα ὄξω,
μὰ μ' ἔπασε ἡ τομπίδα, βλέπεις, καὶ φασκέ-
λωσ' τα!...

Κάθισα κάμποση ὄρα μὲ τὸν Τάσο καὶ κου-
βεντιάσαμε φιλικότατα. Καὶ κάθισα μ' ἀπόλυ-
τὴ ἐμπιστοσύνη μαζί του.

Αὐτὸ τὸ παράξενο παθαίνω ἐδῶ μέσα. Μοῦ
συσταίνουνε διαρρήκτη καὶ τὸν παίρνω γιὰ
τοκογλύφο καὶ ὑποκλίνομαι προστὰ του βαθύ-
τατα. Μοῦ συσταίνουνε φονιά καὶ τὸν παίρνω
γιὰ ὑποστράτηγο, τὸ λιγότερο, μὲ παρουσιάζου-
νε σὲ ἱεροσόλο καὶ σκύβω νὰν τοῦ φιλήσω τὸ
χέρι μὲ σέβας, θαρρώντας πὺς ἔχω προστὰ
μου καμὰ κορυφὴ τῆς ἱεροσύνης.

Τὰ ἐπαγγέλματα, βλέπεις, ἐδῶ πέρα εἶναι
μαντρωμένα, καλομανταλωμένα. Τὰ φυλάνε ἄ-
γριπνοι φρουροὶ μὲ ξιφολόγες ἀστραπτερές
καὶ καλοακονισμένες, μὲ φυσιογιωθῆκες γεμά-
τες—κ' ἔτσι δὲν τὰ φοβᾶσαι, δὲν μπορούνε νὰ σὲ
βλάψουνε τὰ ἐπαγγέλματα. Ἐνῶ στὴν κοινω-
νία ἔξω;

Ἄ, στὴν κοινωνία ἔξω!... Σὰ μοῦ συστή-
σουν λ. χ. τοκογλύφο, καλοκουμπώνουμαι ἀμέ-
σως καὶ σφίγγω μὲ τρομάρα τὸ πορτοφόλι μου.

Φυλαγὲς Συγγροῦ, Μάρτης τοῦ 1919

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

(*) Ἀπὸ τῆ Β' ἐκδοσῆ ποὺ θὰ βγεῖ σὲ λίγο.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

MERCURE DE FRANCE. (15 Ἀύγ.) *Δεγκράν-Σαμ-
πριέ*: Ὁ εἰρωνικός ἀτομισμός τοῦ Μαρις Μπωμπούρ.—
Ζὺλ ντε Γκωλιέ: Ἡ Λογικὴ τοῦ Ἡρωϊσμοῦ.—*Ζ. Ζολι-
νό*: Ἡ ἀνταρσία τοῦ Κέβρ. διήγημα πολεμικό.—*Ἐδμόν-
του Γκοζόν*: Ποιήματα.—*Δουί Ναρκέ*: Ὁ Συνδικαλισμός
καὶ οἱ Ὑπάλληλοι.—*Φ. Μπροντέλ*: Τὸ Ἐλεγίο κι' ὁ Ἐ-
ρεντιά.—κτλ.

REVUE CRITIQUE (10 Ἀύγ.) Τεύχος ἀφιερωμένο στὸν
Ἰούλιο Δεμαίτρε, μὲ σχετικά ἄρθρα τοῦ Ἄνρι Μπεντού:
ὁ δραματικός κριτικός.—*Σαβιὲ ντε Κουβλι*: Οἱ παρωδιές
—*Ἐνρίγιου Μαράν*: Ἡ κρίση τοῦ γούστου.—*Ἀκόμα*.—
Σαίλ Ἄνριό: Ὁ ἀθῶος καιρός.—*Φαγκνός*: Τὸ λυπητερό
τραγουδι τοῦ Ἀμλέτου τῆς Γασκονίας.—κτλ.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ "ΤΥΠΟΣ",

ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΑΘΗΝΑ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συντάκτες: Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διαχειριστής: Η ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",

"Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:

«ΕΤΑΙΡΙΑΝ «ΤΥΠΟΣ» Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ»

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

δε. 20	το χρόνο.
» 10	το εξάμηνο.
» 5	το τρίμηνο.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟ

£ 1	το χρόνο
£ 0,10	το εξάμηνο

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

\$ 5	το χρόνο
\$ 3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΤΟ Εργατικό σοσιαλιστικό κόμμα (Κομμουνιστικό), δημοσίεψε το εκλογικό του πρόγραμμα: Θετικό, συγχρονισμένο, ανάλογο με την κατάσταση, ξεσκεπάζει τις κληγές και προτείνει και τον τρόπο της θεραπείας με τα μόνο ήρωικά και αποτελεσματικά φάρμακα, που μας τα δίδαξε η επιστήμη κ' η ζωή, κ' όχι με κομπογιαννίτικες άγυρτίες, όπως κάνουν τα άστικα κόμματα, που εκμεταλλεύονται την αμάθεια και τις πρόληψες του λαού. Το ίδιο το πρόγραμμα αναγνωρίζει την ανάγκη να είναι «εύληπτο», δηλαδή εύκολονόητο. Κι όμως το πρόγραμμα είναι γραμμένο στην καθαρεύουσα! Και τη στιγμή ακόμα που το κόμμα αποφασίζει να κάνει εκλογική προπαγάντα, εξακολουθεί να δείχνει την περιφρόνησή του προς τη γλώσσα του λαού. Τι κι αν θεωρητικά το κόμμα είναι κηρυγμένο υπέρ της δημοτικής, αφού στην πράξη σιμμαχεί με τους καθαρευουσιάνους; Εκλογική προπαγάντα λοιπόν στην καθαρεύουσα από τους κομμουνιστές σοσιαλιστές, δηλαδή από τους πιο επαναστατικούς, τους πιο προχωρημένους ιδεολογικά, κι όμως στο γλωσσολογικό μέρος τόσο καθυστερημένους! Ο Έλληνας σοσιαλισμός διστάζει, ντρέπεται να μιλήσει τη λαϊκή γλώσσα, αυτός, που στα κάτω στρώματα σπνοίξει την επικρατήσή του. Τι παρό να μη θέλουμε ακόμα οι σοσιαλιστές μας να καταλάβουν πως σοσιαλισμός και δημοτικισμός είναι δυο πράγματα άσχωστα. Σοσιαλιστής, που δεν είναι και δημοτικιστής, όχι μόνο στη θεωρία, μα και στην πράξη είναι καλύτερος σοσιαλιστής. Σοσιαλιστής που γράφει την καθαρεύουσα είναι δ.τι καλύτερο μπορούσαν να επιθυήσουν οι άστοί μας. Το κομμουνιστικό κόμμα, που με τόσο πλληλαριά διεξάγει τον αγώνα ενάντια προς ό-

λα τάστικα κόμματα, δίχως καμιά εξαίρεση, είναι ανάγκη να φήσει κατά μέρος κάθε αδικαιολόγητη επιφύλαξη, κάθε μικρόψυχο ύπολοισμό, και να υιοθετήσει, με όλα τα μέσα που διαθέτει, με όλο τον άγιο ένθουσιασμό που το διακρίνει για την ιδεολογία του, την ιδέα της πραγματικής εφαρμογής της δημοτικής γλώσσας, που θα το ανυψώσει ακόμα περισσότερο στη συνείδηση κάθε διανοούμενου και θα εξυπηρετήσει θετικά τον αγώνα του, που θα βρει επιτέλους το φυσικό του όργανο για να επικοινωνήσει με την ψυχή του λαού.

ΑΠΟ τον «Γεωργικών Αγώνων», το καλό γεωργικό περιοδικό που βγαίνει στη Θεσσαλονίκη, παίρνουμε ένα χαριτωμένο και χαρακτηριστικό άρθρακι που, με τον τίτλο «Γλώσσα και Γεωργία», στολίζει το τελευταίο του φυλλάδιο:

«Η μουχλιασμένη γλώσσα, η καθαρεύουσα, αν είναι άχρηστη για τη φιλολογία, είναι όμως πολύ επικίνδυνη για τη γεωργία και τους γεωργούς, και το Υπουργείο της Γεωργίας κάνει πολύ άσχημα που δεν καταργεί αυτή τη γλώσσα, όταν πρόκειται να μιλήσει στους γεωργούς. Παραδέτομε το χαρακτηριστικό επεισόδιο, που συνέβηκε σε κάποιο ήρωικό νησί, όταν ήμουνα εκεί ως νομογεωπόνος.

Το Υπουργείο της Γεωργίας σιέφτηκε να δελτωσει τη ράτσα των άλλων γι' αυτό ακριβώς έβγαλε μια εγκύκλιο, που έλεγε να φέρουν όσοι έχουν άλλα γαζαδάτα να τα ιδεί ή επιτροπή, κτηνίατρος και γεωπόνος, και όσα απ' αυτά, τα άρσενικά, τα θρίσκα να καλά, για να διαιωνίσουν και δελτιώσουν τη ράτσα. Θα σφραγίζονταν όσα όμως θα τάβρισκε ή επιτροπή άσχημοσύνα και ξεχαρβαλωμένα θα τους αφαιρείτο το δικαίωμα, καθώς και τα μέσα, να κάμουν κόρτε στις δημοσες και λυγερές φοράδες: ως αυτοί πάει καλά, και θα εΐτανε εύχητο έργο αν το σωστό αυτό μέτρο δεν περιορίζονταν μόνο στα άλλα τα κακομούτσουνα, μα επεκτεινόταν και στα ξεχάρβαλα δΐθην λογικά. Έτσι θα έδελτιώνετο, μαζί με τα άλλα, και ή άνθρωποπαρογωγή. Το μόνο λάθος που έγινε, είναι πως ή περίφημη αυτή εγκύκλιο γράφτηκε σε γλώσσα... υπερχαθαρεύουσα, που μιλούσε για άλλα γαζαδάτα και έλεγε «σερι κηλώνων έπικων» ο καλός Νομάρχης της περιφέρειας, μόλις πήρε την εγκύκλιο αυτή, άμέσως έσπευσε να ζητήσει το λεξικό του Βυζάντιου, για να ξεκαθαρίσει τέλος το τέρας αυτό που εΐταν κολημένο πίσ' από την ούρα των άλλων. Δυστυχώς, παρά την καλή θέληση του κ. Νομάρχη, ή έρευνα στην ήρωική κομπόλη απέθη άκαρπη, και έτσι το θηρίο έμεινε έντελώς άκαταδίωχτο. Αφού τέλος πάντων ο Νομάρχης είδε πως το μυστήριο του εΐταν άδύνατο να το διαλύσει, πάνει και ξεφουρνίζει την εγκύκλιο σ' όλους τους παρόδρους των χωριών, έτσι εΐτανε γοαμιένη, με την έντολή να παρουσιάσουν τους «κήλωνας έπικους» μέσα σε μια βδομάδα, για να τους ιδεί ή επιτροπή. Το τί έγινε είναι εύκολο να το καταλάβει κανείς αν ο Νομάρχης δεν κατόρθωσε να εξηγήσει τους κήλωνας, οι παρόδρου όμως κατόρθωσαν τελεία να τους... παρεξηγήσουν.

Ἔτσι τὸ πρῶτ', ὅταν πῆγε στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ ἢ ἐπιτροπῆ γιὰ νὰ ἐξετάσει τὰ βαρβάρτα ἄλογα, θρέφθηκε τὴν πραγματικῶν συντηρητικῶν βωδίων, βουβαλιῶν, γαϊδουριῶν καὶ πετεινῶν ἀκόμα τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς νὰ ὑπάρχει βέβαια καμιά ἀπόλυτη ἀνάγκη. Ἔτσι οἱ δυστυχημένοι γεωργοὶ νομίσανε πὼς τὸ Κράτος κάνει ἐπιστροφὴν καὶ φέρανε τὰ ζῶα τους γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν, ἀδίκως καὶ παραλόγως, ποδαροδρομῶντας ὀλάκερες μέρες καὶ χάνοντας τὸν πολυτίμο κηρὸ τους καὶ ἅλ' αὐτὰ γιὰ τοὺς... κήλωνας καὶ τὸ κηλῶναιον τῶ ὄντι ἄγος τῆς καθαρεύουσας.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΚΑΙ Ο Κ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

(Συνέχεια)

3 —

Νὰ κρατῆ προπάντων μιὰ γραμμὴ, μιὰ λογικὴ σειρά, νὰ προχωρῆ ἢ διήγησιν μὲ κάποια τάξιν, τὸ σχέδιον νῆξι τις ἀναλογίες του. Γι' αὐτὸ ὁ διηγηματογράφος πρέπει νὰ ξέρῃ τί νὰ πῆ ἀπὸ τὴν ὅλην του ὑπόθεσιν, — ἀπὸ τὸ μῦθον του, — καὶ τί νὰ φῆσιν καὶ τὸ μαντέψῃ ὁ ἀναγνώστης. Καὶ πάλι, ἀπὸ κείνα ποὺ θὰ πῆ, σὲ ποιά νὰ ἐπιμείνη καὶ ἀπὸ ποιά νὰ περάσῃ ἀκροθιγῶς. Ἄλλοιῶτα κάνει τέρατα, — σκοτάρικα, ὑδροκέφαλα ἢ ἀκρομεγαλικά.

Ἡ σύνοψις τοῦ διηγήματος, ἀνεξάρτητ' ἀπὸ τὸ χωρισμὸν τῆς σὲ μέρη ἀνάλογα, συμμετρικὰ καὶ ὁμοιομορφα, — ὅπως π. χ. θὰ χωρίζαμε ἕνα ὄργανικόν ὄργανον μὲ μιὰ κάθετη γραμμὴ, ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, καὶ μὲ μιὰ ὀριζόντιαν ἐν τῇ μέσῃ, — μπορεῖ νὰ χωρισθῆ, νὰ ἀναλυθῆ καλλίτερα, ἔτσι : στὸ καθαυτὸν σχέδιον, ἐπὶ τῆς διήγησιν, ἐπὶ τῆς περιγραφῆς καὶ ἐπὶ τῆς διήγησιν.

***

Τὸ σχέδιον τοῦ κ. Βουτυρά εἶναι ἀληθινὰ τὸ τρωτὸν τοῦ κ. Βουτυρά, καὶ ἴσως τὸ μόνον τοῦ τρωτῶ. Ὁμολογῶ πὼς ὅσο καὶ ἂν ἐκόπιασα, δὲν κατώρθωσα νὰ θρῶ ἐδῶ καμμιὰ δικαιολογία. Τὰ διηγήματα αὐτά, σχεδὸν ὅλα, ἀρχίζουσι ἀπ' ὅπου θέλουσι καὶ τελειῶνουν ὅπου θέλουσι. Μερικὰ μάλιστα, — ὅπως οἱ περίφημοι «Ἀλανιάριδες», — νομίζεις ὅτι μποροῦσε καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν. Τοὺς λείπει ἐκεῖνο ποὺ λένε γερὸ χτίσιμον. Πολλὰ ἀγωνάρια θὰ μποροῦσαν νὰ λείψουν ἀπὸ τὸ χτίριον ἢ θάπρεπε νὰ μισθῶν καὶ ἄλλα. «Ἀδιστηρὰ καλλιτεχνικὰ» τὸ σχέδιον τοῦ κ. Β. δὲν εἶναι καθόλου. Κι ὁ Παπαδαμῶντης χαλῆ συχνὰ τὸ δικὸν τοῦ μ' ἕνα ὄμοιον ἄσχετες παρεκβάσεις· μὰ φτάνει νὰ λείψουν, νὰ σβυστοῦν αὐτὲς, γιὰ νὰ μείνῃ ἕνα σχέδιον θαυμάσιον. Ὁ κ. Β. παρεκβάσεις δὲν κάνει ποτέ· πάντα μένει ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν του. Κι ὅμως, σὲ πολλὰ μέρη, τὸ διήγημα τοῦ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ παρέκβασις, — παρέκβασις ἀπὸ τὴν κύρια γραμμὴν τοῦ σχεδίου. Καὶ φυσικὰ, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, πὼς τὸ διήγημα τοῦ κ. Β. μένει σὲ κατάστασιν ἀπλοῦ, πρώτου σχεδιασμοῦ : σημειώσεις ὀχιμένες ἄτακτα, βιαστικά, — καὶ ἐμπνευσμένα, σὲ πυρετὸν μάλιστα ἐμπνεύσεως, — γιὰ νὰ χρησιμεύσουν ὕστερα στὸ γερὸ χτίσιμον, τὸ ἥσυχον καὶ ὑπομονητικόν, ἐνὸς ἀληθινὰ καλλιτεχνικοῦ ἔργου.

Μήπως, διαβάζοντάς το κανεὶς, ἢ ἀποτελειώνοντάς το διάβασμα, κάνει μονάχος του αὐτὴ τὴν εὐκόλην τὴν ἐργασίαν, — καὶ ἀπομακρύνει τὰ περιττά, καὶ μαντεύει τὰ ἀναγκαῖα, καὶ συμπληρῶναι τὸ σχέδιον ἢ τὸ τροποποιεῖ μέσα στὸ κεφάλιν του ; Καὶ μήπως αὐτὸ εἶναι ἴσως - ἴσως ἐν' ἀπὸ τὰ θύλακα, ποὺ βρίσκει ὁ μορφωμένος ἀναγνώστης στὰ διηγήματα τοῦ κ. Β. ; — Δὲν θὰ τολμοῦσα νὰ τὸ πῶ μὲ τὴν ἰσχυρὰν βεβαιότητα. Γιὰ τὸ στοχαζομαι πὼς ἐπὶ τὴν εὐχαρίστησιν, ἐπὶ τὴν χαρὰν αὐτῆς τῆς ἐργασίας, τῆς ἀνάπλευσιν νὰ ποῦμε, ἀνακατεύεται πολὺ καὶ ἡ λύπη γιὰ τὸ σχέδιον νὰ μὴν εἶναι τελειωμένον ! Γι' αὐτὸ εἶπα καὶ ἐπιμένω, πὼς αὐτὴ ἡ ἐλλείψιν εἶναι τὸ μόνον τρωτὸν τοῦ κ. Βουτυρά.

***

Κι' ἔρχομαι ἐπὶ τὴν διήγησιν. Ὁ κ. Β. ἔχει τὸ χάρισμα νὰ διηγῆται ; Ἐκδέχεται τὰ πράγματα καλὰ, μὲ τὴν τάξιν ἐκείνην καὶ μὲ τὴν καθαρότητα, ποὺ ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ κἀνῃ τὸν ἀναγνώστην του νὰ τὰ παρακολουθῆ μὲ ὅσο τὸ δυνατόν λιγώτερον κόπον ; Ὁχι βέβαια. Ὁ ἀναγνώστης βάζει κόπον γιὰ νὰ κρατήσῃ μιὰ σειράν καὶ, πολλὰς φορὰς, κόπον μεγάλον. Εἶναι μέρη μάλιστα, ποὺ, γιὰ νὰ καταλάβῃ ἀπλῶς τί ἔτρεξε, πρέπει νὰ λύσῃ ἕνα αἰνίγμα. Τὸ παράδειγμα θὰ τὸ φέρω ἀπὸ τὸ «Παῖδι τῆς Βουβῆς». Στὸ τέλος, ὁ συγγραφεὺς διηγῆται :

«Τὸ ποτάμι ἦταν ξεχειλισμένον. Σὰ νὰ τραγουδοῦσαν, κατεβαίνοντας μὲ τὰ νερά, νεράιδες ἄγριες, ἕνα τραγοῦδι θανάτου, ποὺ βούϊζε ὁ τόπος, σκοτεινίαζε ὁ ἥλιος !

«Ὁ Φύκος σταμάτησε. Κοίταξε, κοίταξε τὸ νερὸν ποὺ ἔτρεχε θολόν, σὰ νὰ τὸν ἔβλεπε ὁ δρόμος καὶ τὸ τραγοῦδι ποὺ ἄφινε. Ἐξάφιναν ἔφερε τὸ βλέμμα τρυγῶν. Ὁ ἥλιος τὴ στιγμὴν ἐκείνην εἶχε κρυφθῆ πίσω ἀπὸ ἕνα μαῦρον σύννεφον, σὰν ἀπὸ μαῦρον πένθιμον πέπλον...

«Τὸ νερὸν τὸ θολόν ἔτρεχε, ἔτρεχε σὰ νὰ μὴ συνέθηκε τίποτα, ἢ μιὰ νύκτα παράφωνη νὰ ἔπεσε γιὰ μιὰ στιγμὴν ἐπὶ τὴν ἁρμονίαν του, ἐπὶ τὴν μουσικὴν του.

Κι' ὕστερα μιὰ γραμμὴ ἀποσιωπητικὰ.

Τί συνέβηκε ;

Ἀπλοῦστατα, ὁ Φύκος, ἀπελπισμένος, ἔπεσε ἐπὶ τὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε. Τὸ λέει αὐτὸ ποθενὰ ὁ συγγραφεὺς ; Ὁχι. Πρέπει νὰ τὸ μαντεύσομε. Ἀπὸ τί ; Ἀπὸ ἀποσιωπητικὰ, ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ θανάτου, ἀπὸ τὸ μαῦρον πένθιμον πέπλον. Καὶ νὰ συμπεράνομε πὼς ὁ Φύκος ὁ ἴδιος ἦταν ἢ «παράφωνη νύκτα», ποὺ ἔπεσε γιὰ μιὰ στιγμὴν ἐπὶ τὴν ἁρμονίαν, ἐπὶ τὴν μουσικὴν τοῦ τραγοῦτος !...

Ἐνας ἄλλος συγγραφεὺς, ἐκεῖ ἀνάμεσα ἐπὶ τὸν τελευταῖον καὶ ἐπὶ τὸν προτελευταῖον παράγραφον αὐτῆς τῆς διήγησιν, θὰ μᾶς ἔλεγε μὲ δύο λόγια καὶ τὸ κίνημα τοῦ Φύκου. Ὁ κ. Β. τίποτα. Μᾶς ἄφινε νὰ τὸ δυνάλομε ἀπ' τὰ παραπάνω καὶ τὰ παρακάτω : Ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος, — δικὴ μας δουλειὰ. Κι αὐτὸ τὸ καὶ συχνότατα, γιὰ νὰ μὴν πῶ κατὰ κανόναν. Ἀπὸ μιὰ γρασοῦλα, ἀπὸ μιὰ λεπτομέρεια, ἀπὸ μιὰ λέξιν, χαμένη μέσα ἐπὶ τὴν ἄλλαν, — καὶ ποὺ χανόμεστε καὶ ἐμεῖς ἐν δὲν τὴν προσέξομε, — πρέπει νὰ συμπεραίνομε ἕνα πὼς ὁ ἦρωας πάει καθάλλαν καὶ ὄχι, μὲ τὰ πόδια, πὼς εἶναι γέρος καὶ ὄχι νέος, πὼς εἶναι λεύτερος καὶ ὄχι...

μι παντρεμένος, ή πώς έπεσε στο ποτάμι να πνιγίη κι ήλι πώς τούρριξε άπλωσ μια πέτρα κι' εξακολούθησε τó δρόμο του.

"Έτσι διηγείται ο κ. Β. Με τόν τρόπο άπάνω κάτω που προσπάθησε να συστηματοποιήση στο τελευταίο του ρομάντσο ο Κ. Χατζόπουλος. 'Αλλά τó «Φθινόπωρο» — σά διήγηση έννοσ — είναι αληθινός παραλογισμός, γιατί, από την άρχή ως τó τέλος, καταντά ένα αίνιγμα άλυτο. Ένω ό κ. Β. ξεκουράζει κάπως τόν άναγνώστη και μέ μέρος, όπου διαγγείται πολύ καθαρά κι' έπειτα τά αίνιγματά του λύνονται δικά. Κι' έν' άλλο άκόμη: τή στιγμή που τά λύνη ό άναγνώστης, αισθάνεται μια πραγματική ευχαρίστηση, ερσθητική και άγνή, που γεννιέται μόνο απ' τόν τρόπο τής διήγησης. Και γι' αυτό, εκείνο που δέν τόλμησα να πώ για τó σχήδιο, τó λέω μ' έλη τή θεσιότητα για τή διήγησή του κ. Β. Η ευχαρίστηση τού άναγνώστη ίσοζυγιάζει τόν κόπο του. Είναι ένς κόπος που ανταμείβεται καλά. "Άς προσθέσω πώς ό τρόπος είναι πολύ ταιριστός με τó είδος αυτών των διηγημάτων, κι' άκόμη πώς τόν τρόπο αυτό τόν γουστάρουν σήμερα πολλοί και πολύ. Είναι κάτι μοντέρνο.

***

Η περιγραφή δέν είναι πράγμα τόσο χωριστό από τή διήγησή. Κι όταν περιγράφη, ό συγγραφέας διηγείται κι όταν διηγείται, περιγράφει. Συνήθισαμε όμως να ξεχωρίζουμε τήν άπλή διήγησή των κινήματων τού ήρωα, των έξωτερικών ή έσωτερικών (σκέψη,) από τήν περιγραφή αυτού τού ίδιου ή τού τόπου τής δράσης του, — τής σκηνογραφίας να πούμε. "Ε, στην περιγραφή, ό κ. Β. είναι άνυπέροβλος, άπαράμιλλος! Κανένας Έλληνας συγγραφέας δέν τόν ξεπερνά: και λιγοστοί, μου φαίνεται, από τούς ξένους, έχουν τó χάρισμα στον ίδιο βαθμό. Εμείς οι άλλοι, για να περιγράψουμε ένα πρόσωπο ή ένα τοπίο, γράφουμε πολλά, πολλά κάποτε δάκαρες σελίδες. "Έτσι, κι όταν άκόμη δέν μās διαφεύγουν, οι χαρακτηριστικές, οι αναγκαίες λεπτομέρειες, βρίσκονται χαμένες μέσα στο πλήθος των περιττών. Ο κ. Β. γράφει λίγα, μ' άκριβώς εκείνα που χρειάζονται. Οι σύντομες, οι γοργές περιγραφές του, είναι καμωμένες μόνο από τής πιο χαρακτηριστικές λεπτομέρειες. Ζωγραφίζει στην έντέλεια με λίγες, ζωηρότατες, έκφραστικώτατες, δυνατές πινελιές, που δίνουν άμέσως όλη τήν έντύπωση τού πράγματος.

Και στίς περιγραφές αυτές, αληθινός ποιητής, βάζει και τίς ποιητικές παρομοιώσεις που σημειώσαμε στον πρόλόγο μας, και που κάνουν τούς νέους έκστατικούς. Δέν έχουν πολύ άδικο! "Από τó έργο τού κ. Β. αυτές φαντάζουν πρώτα - πρώτα. Είναι σά διαμάντια και ρουμπίνια άπάνω σε χρυσάφι ή σε μέταλλο κοινό. Κι' έγώ ό ίδιος, όπως τó λέω στην πρώτη μου κριτική για τόν κ. Β., στα «Πανωθήναια», έπρόσεξα τó «Αγνώ» και σκέφθηκα πώς βρίσκουμαι μπροστά σε συγγραφέα, μόλις έπεσε στο μάτι μου αυτή ή περιγραφή: «Ο δρόμος, που ή βροχή τού είχε πάρει τó χρώμα κι' έδειχαν οι πέτρες, έφαινετο σά ζών ισχνό να τού πετούν τά κόκκαλα...» Πόσ' άλλα τέτοια, έτσι ώραία κι ώραίότερα, δέ με σταμάτησαν σε σελίδες

τού κ. Βουτυρά! Μά είναι τó φόρτε του αυτές οι περιγραφές με τίς παρομοιώσεις, που μαρτυρούν τήν πιο λεπτή παρατήρηση και τήν πιο ευαίσθητη ψυχή. Σε κάνουν να βλέπης τά πράγματα πιο ζωντανά, πιο ζωηρά, πιο ψυχικά, αν επιτρέπεται να πώ, παρ' αν τά έβλεπες με τά ίδια σου τά μάτια.

Μπορούσ να γεμίσω στήλες δάκαρες με δείγματα. 'Αλλά θάρκεστώ μόνο σ' αυτή τήν περιγραφή, από τούς «Αλανιάρηδες»:

"Απ' εκεί έβλεπε τó λóφο τού Φιλιπάπου και τó μνημείο του, σαν κάποιος όρνεο, γύπα γίγαντα πάνω του. Πιο πίσω έπρόβαλλε ή 'Ακρόπολη, ό ναός της, μόνος αυτός, και τού φαινότανε σαν κρανίο σκελετωμένο, ένα καύκαλο κύκλωπα, κι' έπειτα, σά γέρος καθισμένος, και που στο γόνατά του να είχε τó κρανίο τού κύκλωπα, έπρόβαλλε ό Λυκαβητός. Και πιο μακριά, στολισμένη με ραβδωτό ρούχο απ' τó χιόνι ή Πεντέλη, τώρατο βουνό, δίπλα της ό Πάρνης άγριος, μαυριδερός άλλοτε και τώρα άσπρισμένος κι' άριστερά της ό γέρο 'Υμητός, σά σκεπτικός με τήν καμπούρα του άσπρισμένη...»

Τί λείπει απ' αυτή τήν περιγραφή, για να ναι ένα τέλειο, ύποδειγματικό, άριστουργηματικό κομμάτι; "Ένα δούλεμα τής γλώσσας, ένα χτένισμα τού ύφους, και... μια στίξη πιο κανονική. Τίποτ' άλλο! Μά πητε μου τώρα και σεις: Μπροστά σε τέτοια ουσία, σε τέτοια ψυχή, αυτά που λείπουν, έχουν πιά σημασία; Και με τέτοιες πινελιές, ό κ. Β., ό ποιητής, δέ ντροπιάζει πολλούς από κείνους, που έχουν στη διάθεσή τους τήν πιο πλούσια παλέτα και ξέρουν χίλιους τρόπους να τρίβουν τά χρώματα;...

***

Για τó διάλογο τού διηγήματος, ό κανόνας λέει: Κανένα πρόσωπο δέν μπορεί να πη τίποτα, που να μήν ταιριάζει στην πνευματική του ανάπτυξη, τήν κοινωνική του θέση και τήν ψυχολογική του στιγμή. Ο διάλογος λοιπόν πρέπει να είναι πρώτα - πρώτα φυσικός, φωνογραφικός. Από άλλο μέρος όμως είναι βέβαιο, πώς ένας διάλογος, που θα τόν έπαιρνε κανείς με φωνογράφο, θα φαινόταν, στην τέχνη, ό πιο άφυσικός, ό πιο παράλογος τού κόσμου. 'Υπάρχει, βλέπετε, κι' εδώ κάποια συνθήκη, που είν' αδύνατο, λένε, να τήν αποφύγη κανείς. Γι' αυτό διηγηματογράφοι και θεατρικοί συγγραφείς με μεγάλο κόπο, με πολλή επιτήδευση, πετυχαίνουν τή διαλογική φυσικότητα, κάνουν δηλαδή να φαίνεται ο διάλογός τους φυσικός. Κι όπως τó στρωφό, τó απλή, τó τρεχούμενο ύφος δέν κατορθώνεται παρ'ά με χίλια κουραστικά τερτίπια και τεχνάσματα, τόσο, που αν ό άναγνώστης έβλεπε ποτέ τó χειρόγραφο μιάς λογοτεχνικής σελίδας, που κανένα κόπο δέν τούδωσε να τή διαβάση, που τή ρούφηξε και τού φάνηκε γι' αυτό γραμμένη με τή μεγαλύτερη εύκολία, με βία ίσως, — να, «σά να περίμενε απέξω τó παιδί τού τυπογραφείου να πάρη ύλη», — θάμενε έκθαμβος μπροστά στα σβυσίματα, στίς προσθήκες, στίς άλλαγές, στίς πολυθλασιμένες μονιζούρες αυτής τής σελί-

(*) "Έτσι έγραψε ένας κριτικός για σελίδες δικές μου, γραμμένες με τó μεγαλύτερο κόπο, ξανακοιταγμένες και ξαναδουλεμένες πέντε τουλάχιστο φορές.

δας· έτσι κι ο φυσικός διάλογος, εκείνος που δεν θα ξάφνιζε πουθενά τον αναγνώστη ή τον ακροατή, δεν γίνεται, παρά με την πιο κουραστική εργασία κι επέξεργασία.

Δεν αρκεί να είναι κανείς τεχνοκρίτης για να το ξέρει· πρέπει νάχει και κάποια πείρα του πράγματος. Και για τους άνιδεους, ένα μόνο παράδειγμα θα φέρω: Στην τέχνη, ο φυσικός διάλογος δεν είναι συνήθως παρά έρωτηση κι άποκριση. Στη ζωή, ή κουβέντα δεν είναι σχεδόν ποτέ έτσι, και μπορείτε να το προσέξετε: "Άλλο ρωτά ο ένας κι άλλο τού άπαντά ο άλλος" ή τού άπαντά πλάγια, έμμεσα, και μάλιστα σής μεγάλες ψυχολογικές στιγμές. Φαντασθήτε λοιπόν τι δυσκολία έχει να υπερνικήσει ο διηγηματογράφος ή ο θεατρικός συγγραφέας, για να συμπιλήσει, να πούμε, κι εδώ, την τέχνη με τη ζωή, και νάποφύγει το άσυνάρτητο που θα παρουσιάσει ο διάλογός του, αν τον άφινε άδούλευτο, φωνογραφικό, φυσικό, όπως τού πρωτοήλθε. Άφινω τώρα το δούλεμα που χρειάζεται ακόμα και για να στοργυλέψει αυτός ο διάλογος, να νοσημίσει, να φανή όχι μόνο φυσικός, αλλά και καλλιτεχνικός, ώραϊος.

Καμιά τέτοια προσπάθεια δε βλέπουμε στο διάλογο του κ. Β. Δεν είναι θέβαιο ούτε ο διάλογος της Ζεός Σάντ, — το κλασικό αυτό υπόδειγμα της παλαιάς μεγάλης τέχνης, — ούτε ο διάλογος του Άντζόλ Φράνς ή του Ντανούντσιο (στά ρομάντσα του). Είναι τουλάχιστο ο διάλογος των ρεαλιστών, τού Γκν ντε Μωπασάν, τού Ζολά, τού Τουργένιεφ ή τού Γκόρκυ; — Πολύ άμφιβάλλω. Τον κανόνα που είπαμε, αυτοί τον κρατούν, κι άς μη στοργυλεύουν, άς μην έξωραίζουν τόσο το διάλόγο τους, όσο οι πρώτοι. Είναι ζήτημα όμως, για μένα τουλάχιστο, αν τα πρόσωπα τού κ. Β. μιλούν πάντα σύμφωνα με την ανάπτυξη, τη θέση και τη στιγμή τους. Και πρώτα - πρώτα, όλα σχεδόν μιλούν την ίδια γλώσσα. Πώς γίνεται; 'Ο καϊμένος ο κ. Παρορίτης καταφεύγει άκόμα και στην τόσο μισητή του καθαρεύουσα, για την εολυθρύλητη αυτή φυσικότητα τού διαλόγου. 'Ο κ. Β. δεν αλλάζει ούτε τρόπο, ενώ είναι θέβαιο πως κάθε άνθρωπος έχει και τη γλώσσα του και τον τρόπο του. Θάλεγε κανείς, από τοús διαλόγους μόνον των οηγημάτων του, πως όλα τους τα πρόσωπα είναι ένας, ο ίδιος άνθρωπος, ή πως με το στόμα καθενός μιλεί ο ίδιος ο συγγραφέας. Μερικά παραδείγματα, για να μη λέμε πράματ' αναπόδειχτα:

«— Και δεν αισθάνεσαι τίποτα που τη βλέπεις; 'Έτσι κυρία την κοιτάεις;... Βρέ τον καϊμένο!»

«— Δέ μου λές, έχεις κάνει και άλλοτε έτσι περίπατο με καμιά νέε;»

«— 'Ο καϊμένος... ειλε που άργούσα και πήρε δρόμο.»

Αυτά τα λέει ένα κομψό χορίτσι τού κόσμου, ή Ρόζα τού «Με τα χελιδόνια».

«— (Τι έννοεις;) 'Εκείνο που δε μπορείς σού να καταλάβης... 'Επειδή σάγάπησα, πρέπει νάφήσω το σπίτι μου και να πάρω δρόμο; γιατί σού θάβηθε σένα ότι πάτησες τα ίερά και ξέρω κι' εγώ τί άλλο!...»

«— Νά φύγωμε!... Μα τρελλάθηκες; 'Άσε το ρεζιλίκι. Βάλε τάλλα.»

'Εδώ μιλά μια κυρία παντρεμένη, τού κόσμου κι' αυτή, αν και λιγώτερο από τη Ρόζα, — άφου μάλιστα φορεί καφετί φόρεμα και σταχτερό καπέλλο, — ή κυρία 'Ελένη τού «Παπά - Ειδωλολάτρη».

«— 'Όταν τής τον δώσουν, και καλός να είναι, άμια πάψη ή τρέλλα, εϋδύς με τις πρώτες δυσάρεστες που πάντα βγαίνουν στη μέση, θα ριχτούν στους γονείς, γιατί τοús άφησαν να τον πάρουν.»

Αυτά τα λέει ένας γιατρός, — ο γιατρός τού «Κυρόβολη».

«— Μπα, δεν πιστεύω. Ποιός να τις πάρη; (κατι γάστρες)... Τι λές; καλές είναι. Και πιστεύω ήταν τού κοριτσιού, γιατί ένα πρωί το είδα που τις πότιζε... Το καϊμένο το χορίτσι ήταν μια χαρά!... Νά πάη να βγάλη τη γλυκισμένη!...»

Αυτά μια γυναίκα τού λαού.

Βλέπετε πως όλοι αυτοί οι τόσο διαφορετικοί άνθρωποι έχουν την ίδια γλώσσα και τον ίδιο τρόπο όμιλίας; Είναι, καθώς είπαμε, ή πρώτη έντύπωση που δέχεται κανείς από το διάλογο τού κ. Β. 'Απ' αυτή ηηράζει μια άλλη, σά συμπέρασμα: πως ο διάλογος τού κ. Β. δεν είναι φυσικός. Είναι τουλάχιστο ώμορφος; — Σέ πολλά μέρη ναί. Και σέ μεγάλο βαθμό. Τα πρόσωπα αυτών των διηγημάτων, και μάλιστα οι «Άλκινάριδες», λένε πολλές φορές τα πιο έξυπνα, τα πιο νόστιμα, τα πιο άπρόοπτα, τα πιο χαρακτηριστικά πράγματα. Ξεκαρδίζεσαι από τα γέλια να τάζους. 'Όλο σχεδόν το χιοϋμορ που υπάρχει στο έργο αυτοού τού συγγραφέα, στο διάλόγο του θρίσκειται. Είναι ή αλήθεια, πως σέ μέρη - μέρη τα πρόσωπα λένε πολύ άνοστες έξυπνάδες. Άλλά πολύ φοβάμαι μήπως δεν τις καταλαβαίνω εγώ. 'Εξαιρετά μπορεί να μου διαφεύγει το λαϊκό εκείνο πνεύμα, που από άλλα μέρη, ο κ. Β. φαίνεται να το κατέχει τόσο καλά. 'Όταν ένας χιουμοριστής σέ κάνει να γελάς τόσο συχνά, — αν δε γελάς και παντού, δπου βλέπεις την προσπάθειά του, το λάθος μπορεί να είναι και δικό σου.

Για τον ίδιο λόγο, εκτός από την ώμορφιά, μπορεί να μου διαφεύγει κι' ή φυσικότητα, μεγαλύτερη ίσως κι από τη συνειθισμένη. Γι' αυτό κρατώ εδώ μιαν επιφύλαξη κι' εκφράζω μιαν άμφιβολία. 'Εκείνο όμως που μπορώ να πω άνεπιφύλακτα, είναι πως ο διάλογος τού κ. Βουτυρά, μ' όλες τυχόν τις έξωτερικές του άτέλειες, και μ' όλο το χτένισμα που θέλει ίσως εδώ κι' εκεί, — ζήτημα πάλι ύφους, σχεδόν, — είναι πάντα ψυχολογημένος στο βάθος κι αναγκαίος. 'Ο συγγραφέας μας δε μεταχειρίζεται διάλογο, παρά εκεί μόνο που χρειάζεται. Καμιά κατάχρηση δεν κάνει. Κι όσο άφορά την αναλογία μεταξύ διαλόγου και διήγησης, το σχέδιο κάθε διηγημάτός του είναι άμειπτο. Μόνον κάπου - κάπου ο διάλογος μπορεί να θρεθί ή λιγώτερος άπ' ότι πρέπει. Ποτέ περισσότερος, όπως το βλέπουμε συχνά 'ς άλλους διηγηματογράφους, που έχουν την άδυναμία, — γιατί άδυναμία είναι, — να βάσουν τα πρόσωπά τους να τ'άλένε όλα.

(Στ' άλλο φύλλο τελώνεται)

ΓΡ. ΞΕΚΟΠΟΥΔΟΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— Βγήκε επιτέλους κ' ένα σοβαρό κι αξιοσέστατο λογοτεχνικό περιοδικό στην Ελλάδα, ή «ΖΩΗ», του ποιητή Α. Έστολου Μελαχρινού, που σκοπός του είναι ή «αληθινή δημιουργική εργασία» και «ή κριτική των πρωτότυπων και ξένων έργων». Το πρώτο φυλλάδιο, που λάβαμε, καλοτυπωμένο, με 48 μεγάλες σελίδες, έχει ποιήματα του Α. Μελαχρινού, την «Καλόκαρδη», ένα δυνατό μανιάντικο ανέκδοτο διήγημα του αλχημιστή του Σπήλιου Πασαγιάννη, τον «Ιπλόλυτο» του Εδουάρδου, μεταφρασμένο από το Δ. Μ. Σάρα, κλπ κλπ. και δυο αξιοσημείωτες κριτικές για τους ποιητές Γρυπάρη και Πορφύρα, γραμμένες από το Μελαχρινό κι αυτές. Την κριτική του για το Γρυπάρη ο Μ. τη συνοψίζει στα έξης : «Ο Γρυπάρης, περισσότερο λαξευτής του στίχου παρά ποιητής αληθινής πνοής, ως περισσότερες φορές βροτούζος χωρίς ειλικρίνεια, στα χρόνια μας, που είχε ξεχαστεί ο Σολωμός, ο Γρυπάρης, τουνητής και κορφολόγος κάθε καλού που προσέγρασε, μ'ς έδωσε το καλύτερο μάθημα ύφους». Και την κριτική του για τον Πορφύρα στα έξης : «Ο Πορφύρας έχει ένα γυναικείο γούστο της επιφάνειας και μια αισθηματικότητα γεροντοκόρης. Ο τρόπος του γραψιμάτος του είναι περισσότερο αποτέλεσμα άτεχνίας και άφροντισιάς, παρά απλότητας: δεν είναι δημιουργός ούτε στη γλώσσα, ούτε στο ρυθμό, ούτε στη ρίμα, ούτε στην έκφραση, κι όμως κάτι μπορούμε να πούμε πως έφερε στον Έλληνικό στίχο, κάποιο χάδι. Και μερικά αισθήματα, δυο ταπεινά κι αν είναι, κι αν ακόμη δεν είναι δικά του, μ' αυτόν μίλησαν Έλληνικά. Ωστόσο το έργο του Πορφύρα είναι από εκείνα που είναι προσωρισμένα να ξεχαστούν περισσότερο. Δεν αφήνει δικιά του τεχνοτροπία, δεν αφήνει συνεχιστάς. Αφήνει ίσως άσημαντους μιμητάς και για θαυμαστάς μερικά πρωτόπειρα παιδάκια ή ίσως μερικές αισθηματικές δεσποινίδες. Αυτές μπορούν να κάνουν συλλογή από τά : λογάκια, μαλλάκια, σπατάκια, καρδάκια, δραμάκια, συνεφάκια ματάκια, άστεράκια, έκκλησάκια, κρινάκια, και όλα τά εις άκρια, από τά άχ. άχ. άχ ! άλιμόνο του, άλιμόνο σου ! ω, ω, ω ! άλι ! και να πιάνουν μαζί τους ένα κλάμα, κ' ένα κλάμα, άσπου νάναγκαστεί ο ποιητής να πει στη μούσα του : Μην κλαίς !»

***

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ, του Κώστα Ουράνη. — Έκδοση «Τύπου», 1920, δρχ. πέντε. — Ο Ουράνης είναι ποιητής. Καλός, κακός, δεν ξαίρω. Είναι ποιητής ; όχι στιχοπλόκος, όχι ριμαδόρος, όχι σαλτιμπάγκος λέξεων ήχηρών και ρυθμών άποπληνητικών και ξεγελαστικών, (χίλια συμπάθεια για τον κατακλυσμό αυτό της γενικής, που ώστόσο τον επιβάλλει ή καθαρευσιάνικη αυτή άνοητολογία). Δεν ξαφνιαζει, δε θαμπώνει, δεν ένθουσιάζει. Κλείνοντας το βιβλίο του, δεν ξεφωνίζεις : Υπέροχο ! θείο ! άφραστο ! — Το κλείνεις άπαλά άπαλά, και κλείνεις και

τά μάτια σου για λίγη ώρα και ρεμβάζεις. Νά, τί είναι οι «Νοσταλγίες», νά, το μυστικό τους : Είναι ύποβλητικές, υποβάλλουν τη ρέμβη, τη νοσταλγία σε κάτι εύγενικό που πέθανε, σε κάτι ώραίο που πέρασε, σε κάτι συγκινητικό που σου διηγηθήκανε κάποτε, σε μια χειμωνιάτικη νύχτα, πλάι στο τζάκι, και που το νοσταλγείς νάν το ξανακούσεις κάποιαν άλλη χειμωνιάτικη νύχτα, έτσι, καθώς το κρατάς μισοσθημένο στη θύμησή σου. Ο «Εδουάρδος ή Έχτος», ή «Φράγκισσα», ή «Ιουλιανός», ή «Βεστιάη» και ή «Σαλαμίνας», τά πέντε αυτά τραγούδια, πούναι στην άράδα τυπωμένα, υποβάλλουν, ίσως περισσότερο από τ'άλλα, τη νοσταλγία αυτή. Ο στίχος του θέβαια, για σήμερα μάλιστα, που τόσο έχει δουλευτεί ο στίχος, δεν είναι πρότυπο στίχου, ούτε καν άψεγάδιμος εμπορεί να ειπωθεί, άφου που και του και χασμωδίες τον άσκημίζουν. Μά ώστόσο έχει τη μουσική του, συγκινεί κιόλας. Ίσως γιατί ο Ουράνης, έπταμε, είναι ποιητής. Που πάει να πει πως, κι άσκημότερους στίχους νάγραφε, θά συγκινοῦσε.

***

Γ. ΚΙΤΡΟΠΟΥΛΟΥ : «Ένα μεγάλο μίσος», διήγημα. Άλεξάνδρεια, 1920. — Ο κ. Κιτροπούλος έκαμε μια χοντροειδέστατη γκάφα : Πρωτοπαρουσιάζεται στη φιλολογία μπράτσο με το φτωχολαζόνα Άπουάνο κριτικάστρο κ. Γ. Βρισμιτζάκη. Διαβάει κανείς τον πρόλογο και τόσο άγαναχτεί με τη βαναυσότητα και την άδιαντροπία του Άπουάνου κριτικού, ώστε το πετάει το βιβλίο δίχως να διαβάσει το διήγημα. Συσταίνουμε στον κ. Κιτροπούλο, έμα ξαναβάλει το διήγημά του, νάν το ξεφουτώσει από τον πρόλογο του κ. Βρισμιτζάκη, για να μπορέσουμε νάν το διαβάσουμε και νάν του πούμε αν αξίζει ή όχι.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΑΙ ΙΔΑΣ

Φίλε Νουμά,

Διάβασε τη νεκρική ώδή του Παλαμά, για το Δραγούμη. την ξαναδιάβασε και τη μελέτησα καλά, και τώρα που γράφω αυτά τά λίγα λόγια, την έχω μπρός μου. Ηερίεργο ! Το αίσθημα που μου κίνησε, ήταν μιά αγανάχτηση, μιά εξέγερση, κατά όλων αυτών άσοι μπορούν και δεν τσακίζονται να φωνάξουν, να σκούξουν, να μάθει ο κόσμος ποιός είναι ο Παλαμάς. Όπως ο Όμηρος, έτσι κι ο Παλαμάς δεν έχει άνάγκη φυσικά από ρεκλάμα. Κι αν τώρα οι πολλοί δεν ξαίρουν κι αν υπάρχει Παλαμάς, όμως αυτός εργάζεται για τη δόξα του τόπου. Κι ο τόπος, κι ο κόσμος, θά τον δοξάσει και θά του δώσει τη θέση που μοναχός άπόχτησε ο Μεγάλος, Θεός Παλαμάς.

Μά φρίκη κι αγανάχτηση προσξενεί, τί κάνουν και κάθονται αυτοί που το Κράτος πληρώνει για να το φωτίζουν. Είναι σε θέση να νοιώσουν τον Παλαμά; Αν είναι, γιατί δε βγαίνουν μπρός να διαλαλήσουν, να μάθει ο κόσμος πως ο Όμηρος δεν πέθανε; Τι τους φταίει το έθνος και τάδικούν; ή μήπως υπάρχουν πολλοί σ' αυτό τον τόπο; ή μή νομίζουν πως ο Παλαμάς αυτός έχει ανάγκη για τιμές και δόξες; Όχι ο Τόπος θα δοξαστεί, και μόνο ο Τόπος.

Σ' όλα τα μέρη βγάζουν δια της βίας τους μεγάλους από την αφάνεια. Βασιλιάδες, κυβερνήτες, αριστοκρατία πνεύματος εργάζεται για αυτό και βγαίνουν πολλές φορές μεγάλοι χωρίς και ναίνα. Έδώ, σ' αυτό τον τόπο, τι είναι τάχα αυτή η αδιαφορία; Μήπως ο πλουσιότες των σοφών; ή μή η άγραμματοσύνη; Όχι, μόνον το έγκλημα έχει καθήκον να πατάξει!

Αυτό το έγκλημα έχει καθήκον να πατάξει ο Υπουργός της Παιδείας, έχει καθήκον να το πατάξει. Πρέπει να ανακηρύξει τον Παλαμά επίσημως, μέσα από την Βουλή, Μεγάλο Κλασικό Ποιητή του Έθνους, γεφύρωμα στο χάσμα που από τα χρόνια των Τρωικών πολέμων ως τα σήμερα έχει ανοιχτεί.

Κ' έτσι ή δόξα στον Υπουργό, στο Κράτος ή τιμή, που πρόλαβε εκείνο που μεταγενέστεροι θα κάνουν για τον Παλαμά, όταν εμείς δε θα ζούμε.

Με αγάπη

Μοτοπο 1.9.20

Σ. Μ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ε. Ν. Δεν είναι απαραίτητο σε κάθε «Πολιτεία» να είναι και δικοί οι Πολίτες κριτικοί. Μπορούν αξιολογοί να είναι και ξένοι άκριτοι. Από τα δυο αδέρφια, που λές, ο ένας ο κ. Φώτος είναι κριτικός χωρίς κρίση, κι ο άλλος ο κ. Γιώργος, ποιητής χωρίς ποίηση. Κι οι δυο τους δηλ. είναι ένα είδος romans sans paroles, ή σκορδαλιά δίχως σκόρδο. —κ. Άρ. Πιτρ. Δεν πρέπει να πορεύεις ή αλήθεια πρέπει να κάλπτει πολύ για να πλάσθαι. Έπειτα σκέψου πως ή μετάφραση στη ζωντανή μας γλώσσα θέλει πολύ πιο δυνατά κότσια παρά στην καθαρεύουσα όπου βρίσκονται έτοιμα τα στερεότυπα και τα καλοήπια σκέψου ακόμα πως μέ τις εξουτελιστικές τιμές που πληρώνονται οι μεταφραστικές εργασίες στον τόπο μας, τέτοιες άψυχες, άνοστες, βαρετές και δυσκολονόητες—για να μην πωμε άνοητες—θα είναι οι περισσότερες.—κ. Άνεμ. Βορ. Κακή στιχουργία. —κ. Γεωρ. Η. Μαλ. Εύχαριστούμε για το γράμμα σου. Σίγουρα έχεις πολύ πρωτοτυπία και ποίηση, και σίγουρα θα γράφεις, αν θελήσεις να δουλέψεις. Όμως, κατά την ιδέα μας, πρέπει να πασιφισεις να γράφεις καθαρότερα και νοητότερα. Η γλώσσα έχει ορισμένους λογικούς νόμους, που όταν τους καταπατήσει κανένας, γίνεται, όχι μόνο δυσαρεστος, μα πολλές φορές άκατανόητος. Να λογουχάρη μια στροφή δε μας άρέσει—και τέτοιες δυστυχώς είναι πολλές:

Ό... Γαλανή τώρα ; ; ; Είσαι μακριά
 ίσως παιδιών μητέρα
 μα μες στη σκέψη μου ξανά
 διαβατική μια μέρα
 λιγοθυμά στεγνή σα με Χλωμή...!!!

Βέβαια θές να ειπεις χλωμή σαν και μένα. μα δεν το λές. Έπειτα «στεγνή»: γιατί; δε φαίνεται γιατί είναι στεγνή.

—κ. Έσπ. Άλγ. Πόσο σοφά θάκαναν οι αυτοκράτορες κι οι βασιλιάδες αν έλεγαν στους ανθρώπους που τους τριγγρίζουν να τους λένε «την αλήθεια παστρικά κι' όχι με κλωθογυρίσματα», όπως μας λές του λόγου σου! Όμως στη δημοκρατία των γραμμάτων δε χροιάζεται και τόσο. Η «Άδμητη παιδούλα» δε μας άρέσει πολύ της λείπει πρωτοτυπία και—δίχως να σου κατοφανεί—ελλειψία, ποιητική βέβαια ελλειψία. Γιατί δεν πάει, θαρρούμε. να λεί κανένας; σε τυφλή κοπέλα πως είναι καλύτερο να μη δει ποτέ της το φως:

παρά να νιώσεις έστω και μια στιγμή
 του Κόσμου, τη μαύρη καταφρόνια!...

και μάλιστα όταν μ' αυτό θέλεις να πεις πως θα δει την άσκημια του κόσμου. Και φαντάζεσαι πως αν ο κόσμος είναι τόντις άσκημος, άρκει ναίνα κανένας άδμητος για να τον βλέπει όμορφο; Υπερβολή ρομαντική.—κ. Γ. Α. Κασ. Άλγος ακόμα, και κάτι θα γίνει. Το «Μοιρολόι» θα μπορούσε να μπει, αν έλειπαν στίχοι σαν τους: «Ό,τι έχω γκίξε ι μέσα μου χαμένα —Χαρές και λύπες μου κ υ λ ο υ ν όμάδι.—κ. Γ, Κασ. Δεν καταλαβαίνουμε καλά: τί θα πει τα σημαντρα άργομοιρολογάνε «ένα νεκρό που κλώστησε: του τάφου το κλειδί;»—κ. Δστ. Δστρ. Η έτυμολογία δε στηρίζεται άπώτω σε άπλή όμοιότητα, πρέπει ναποδειχγεται ιστορικά και σύμφωνα με γλωσσικούς νόμους ή παραγωγή μιας λέξης από μίαν άλλη. Έτσι λοιπόν δεν άρκει ή όμοιότητα προφοράς για να πει κανείς «πως το κοιτάζω γίνεται από το κ ή τ ο ς, ότι τάχα παρατηρώ με προσοχή κτλ σαν το κ ή τ ο ς» όπως λές του λόγου σου. Κάποιος φίλος μας έγραφε την Κηφισιά «Κειφισιά» λέγοντας πως παράγεται από το «έκει φυσά», είναι άερας δηλαδή!—κ. Θαν. Παπ. Η «Ιστορία του κλαδιού» έχει κατιτί, μα του λείπει κάποιος σύνδεσμος μεταξύ αυτουνού που βρίσκει το κλαδί και της ιστορίας του τελευταίου. Και γενικά κάποια πρωτοτυπία στην ουσία.—κ. Β. Α. Φαν. Η συμβουλή μας είναι να ζυγάξεις κάθε λέξη λ. χ.

...Ανγοψυχή ή ζωή, και στην ψυχή μου
 τό ίσο έγω νιώθω λιγοψύχισμά της. Ό. τί ή εχγή μου!
 τί θα πει, και τί μέτρο έχει ο δεύτερος στίχος;—κ. Μ. Α. Στας. Λάβαμε τα «Άποκοιμήθη» και «Νανάγια».—κ. Δημ. Πομ. Λάβαμε τα «Άστρι» και «Στή βρύση».—κ. Κωστ. Μαν. Εύχαριστούμε για το γράμμα σου. Ο 2 στίχος της 2 στροφής ζαβός. Το νόημα σκοτεινό.—κ. Χρυσ. Λάβαμε το «Λιάκο».—κ. Άλεξάντρα Δ. Καμιά φορά κάνει κανένας λάθος και περνάει τη λύπη για ποιητική συγκίνηση. Όμως ή ποίηση έχει άλλους νόμους από τη θλίψη. Και πρώτ' απ' όλα πρέπει να μάθεις στιχουργία και στρωτή δημοτική γλώσσα—ή έστω και καθαρεύουσα, όχι όμως σαν και τούτη:

Λευκόν μου ρόδον που όρατα
 είγες άνοίξει...
 δροσάτα φύλλα, όταν ήσουν
 στη ζωή
 και τώρα πλέον γιατί; έμαράνθησ
 γιατί;... κτλ.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

διά τους κ. κ. Όδοντοιατρούς

Ο Οίκος «LABARBERA» I. ΚΑΝΑΡΗ & Σια
 όδός Σταδίου 3 γνωστοποιεί ότι ο εν Λονδίνο οίκος

CLADIUS ASH & CIE

άνέθεσεν αυτόν δια Συμβολαίου την άποκλειστικήν
 πώλησιν και αντιπροσωπείαν των ειδών του δια την
 Παλαιάν, Νέαν Ελλάδα και Σμύρνην.